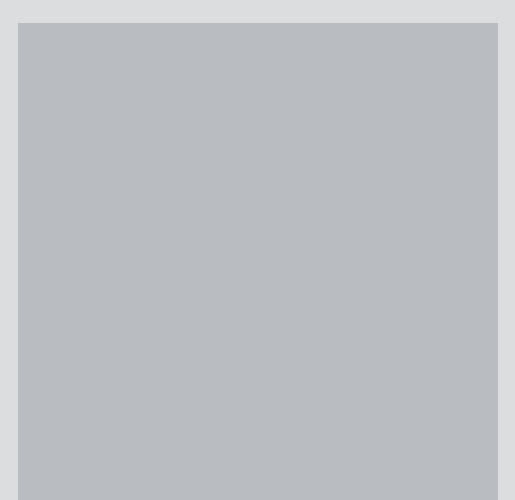
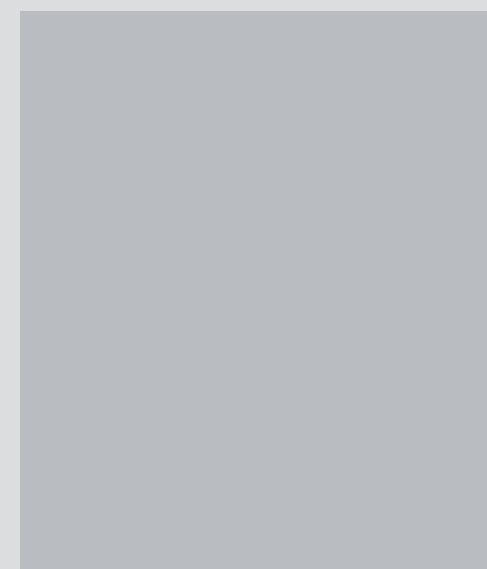

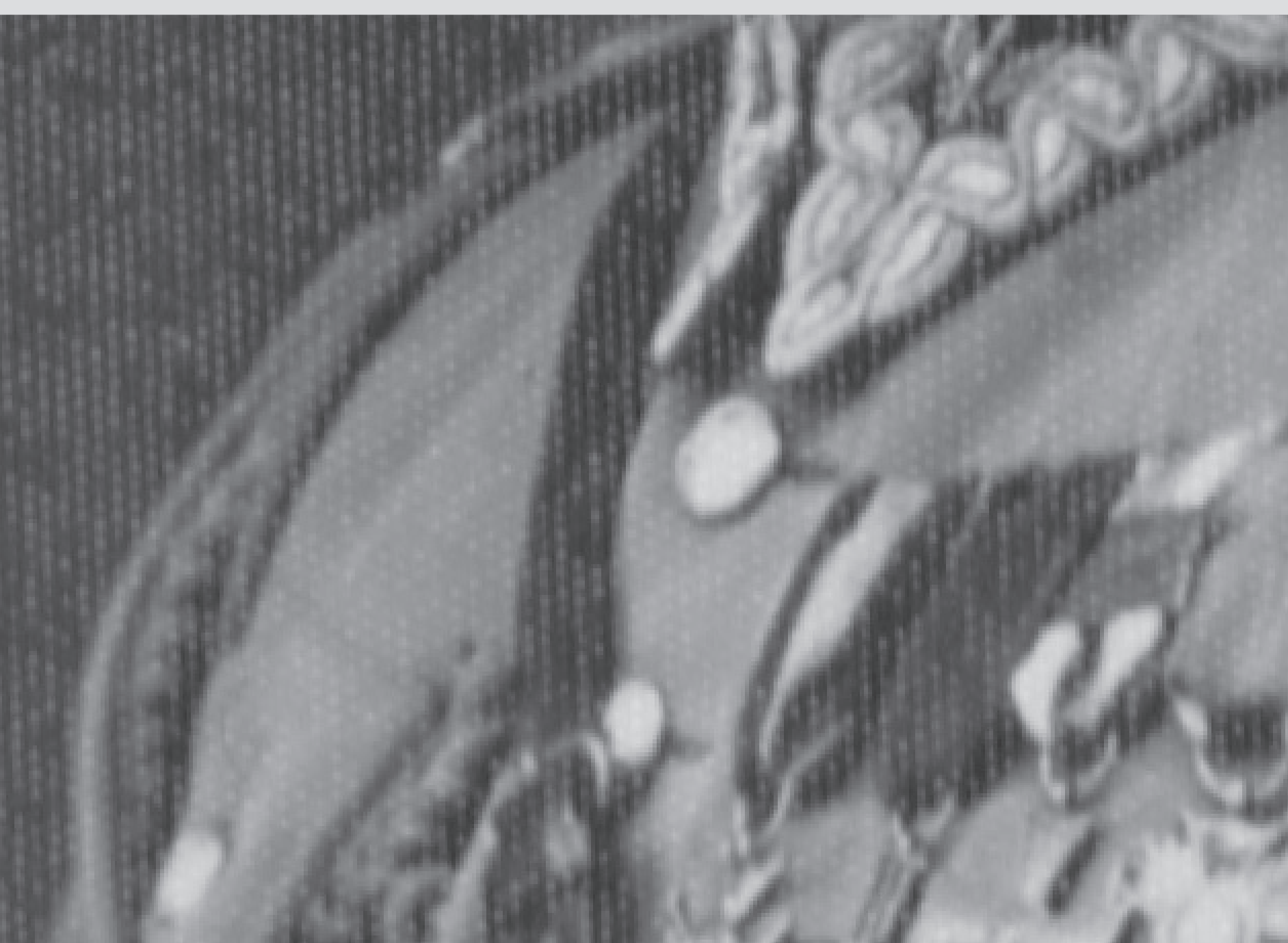
Leopold Okulicki

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

BE BIOGRAFIE
WYSTAWY
ELEMENTARNE

Dla Niepodległej

Wbrew powszechnemu przekonaniu Leopold Okulicki urodził się nie 12 a 13 listopada 1898 r. w Bratucicach koło Okulic w powiecie bocheńskim. Był synem Błażeja i Anny z d. Korcyl, za-
możnej rodziny chłopskiej. Kształcił się
w szkole powszechnej w Okulicach, na-
stępnie w gimnazjum w Bochni (1909-
1914). Jednocześnie od 3 maja 1913 r.
przynależał do Związku Strzeleckiego
w Bochni – patriotycznej organizacji
paramilitarnej. W związku z wybu-
chem I wojny światowej i mobiliza-
cją oddziałów strzeleckich, w sierpniu
1914 r. zgłosił się do Legionów Polskich.
Już we wrześniu, pomimo jego oso-
bistych sprzeciwów, „na skutek orze-
czenia lekarskiego” został zwolniony.
Oficjalnym argumentem były względy
zdrowotne, a rzeczywistym – młodo-
ciany wiek i niski wzrost.

← Leopold Okulicki
📷 Centralne Archiwum Wojskowe

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Żołnierz polski

Pomimo wcześniejszego zwolnienia Leopold Okulicki zgłosił się ponownie do Legionów Polskich i pod pseudonimem „Sęp” rozpoczął służbę w 3. pułku piechoty II Brygady. Walczył m.in. pod Kostiuchnówką (4-6 lipca 1916 r.). Waleczność, jaką się wykazał, przyniosła mu pierwsze odznaczenia i awanse: latem otrzymał stopień kaprała, a w październiku – sierżanta. Prawdopodobnie w okresie reorganizacji jednostek legionowych przeszedł do III Brygady. W lipcu 1917 r. Okulicki odmówił złożenia przysięgi „na wierne braterstwo broni z Niemcami i Austro-Węgrami”, za co wraz z innymi żołnierzami z Galicji został przymusowo wcielony do armii austriackiej. W styczniu 1918 r. trafił do szkoły oficerów rezerwy w Koszycach, skąd skierowano go na front włoski. W lecie 1918 r. Okulicki zdezerterował i powrócił do Bochni. Przygotowując się do egzaminu maturalnego, działał jednocześnie w Polskiej Organizacji Wojskowej. 14 listopada 1918 r. wyruszył pod Lwów, gdzie brał udział w walkach z Ukraińcami.

↑ Leopold Okulicki po wcieleniu do armii austro-węgierskiej (czwarty od prawej)

📍 Izba Pamięci gen. Leopolda Okulickiego w Bratucicach

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Kawaler Orderu Virtuti Militari

Okres I wojny światowej oraz wojny polsko-bolszewickiej Leopold Okulicki zakończył trzykrotnie ranny – 5 lipca 1916, 2 lutego 1919 i 1 czerwca 1920 r. Brawura, która cechowała jego czyny, sprawdziła się w walkach z bolszewikami. Szczególną sławę przyniósł mu kontratak dowodzonej przez niego 3. kompanii 4 pp Leg. przeprowadzony 1 czerwca 1920 r. pod wsią Zaręby, gdzie odniósł ranę. Po rekonwalescencji i powrocie na front, 26 sierpnia 1920 r. „zręcznymi manewrami i śmiałym atakiem komp[aniii] 11-tej, której był d[owód]cą”, rozbił pod wsią Szpikołosy cztery pułki kawalerii wroga. Kilka dni później, na przedpolach Hrubieszowa „śmiałym kontratakiem powstrzymał chwilowo szarżę kawalerii nieprz[yjacie]la”, a skoro przez inny jej oddział został od tyłu zaatakowany, z garstką żołnierzy i KM przebijał się do wsi Stefan[k]owice. Za wsią tą pod gradem żelaza wstrzymał cofających się żołnierzy i ostrzeliwał kawalerię, a wreszcie mając drogę odwrotu przez nią zamkniętą, z 2-ma pozostałymi przy nim żołnierzami schronił się do lasu, po czym dołączył do reszty pułku”.

Mając 21 lat, Leopold Okulicki został kawalerem Orderu Virtuti Militari V klasy (Krzyża Srebrnego). Ponadto trzykrotnie odznaczono go Krzyżem Walecznych.

← Por. Leopold Okulicki
📍 Izba Pamięci gen. Leopolda Okulickiego w Bratucicach

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

W wolnej Polsce

Doświadczenia wojenne na trwałe związały Okulickiego ze służbą w Wojsku Polskim. Dowodził kompanią w 4. pułku piechoty Legionów (1921-1923), a po ukończeniu Wyższej Szkoły Wojennej w Warszawie został oficerem Sztabu Generalnego. W październiku 1925 r. skierowano go do sztabu Dowództwa Okręgu Korpusu nr III w Grodnie. W tym Okręgu służbę wojskową pełnił aż do kwietnia 1930 r., kiedy to przeniesiono go do Rybnika. Jednak już w kolejnym roku został wykładowcą Centrum Wyszkożenia Piechoty w Rembertowie. Wiosną 1934 r. mianowano go szefem sztabu 13. Dywizji Piechoty w Równem na Wołyniu, a we wrześniu 1935 r. trafił do Sztabu Głównego w Warszawie. Pełniąc tam funkcję kierownika Wydziału „Wschód” w Oddziale III (Operacyjnym), przygotowywał plany działania na wypadek wojny z Sowietami. Gdy sytuacja międzynarodowa stawała się coraz bardziej napięta, ppłk Okulicki w kwietniu 1939 r. wszedł w skład grupy oficerów opracowujących plany wojny na Zachodzie.

↑ Mjr Leopold Okulicki (prezes Wołyńskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej) i trener Karol Kossok (w białym stroju) w otoczeniu piłkarzy i działaczy klubu Hasmonea Równe, sierpień 1935 r.

📷 Narodowe Archiwum Cyfrowe

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

W konspiracji

W chwili ataku Niemiec na Polskę ppłk Leopold Okulicki pełnił funkcję zastępcy szefa Oddziału III (Operacyjnego) Sztabu Głównego. W czasie walk obronnych do zadań ppłk. Okulickiego należało utrzymywanie łączności z dowództwami armii, przekazywanie szefowi Sztabu i Naczelnemu Wodzowi meldunków o przebiegu działań oraz położeniu jednostek. Kiedy zapadła decyzja o ewakuacji Sztabu Naczelnego Wodza z Warszawy, ppłk Okulicki wyraził wolę pozostania w stolicy.

W przeddzień kapitulacji Warszawy, 27 września 1939 r., Okulicki wraz z oficerami i działaczami politycznymi przystąpił do formowania konspiracyjnej organizacji Służba Zwycięstwu Polski. Objął dowództwo nad jej strukturami w Łodzi. Używał wówczas konspiracyjnego imienia i nazwiska Johann Miller.

Po dekonspiracji w październiku 1940 r. został delegowany na teren okupacji sowieckiej, obejmując komendanturę nad okręgami Związku Walki Zbrojnej (wcześniej SZP) w Białymstoku i we Lwowie. W tym czasie posługiwał się nazwiskiem Jan Mrówka.

← Leopold Okulicki
📄 Narodowe Archiwum Cyfrowe

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

1941

W rękach NKWD

Już w nocy z 21 na 22 stycznia 1941 r. Okulicki został aresztowany przez NKWD. „Po aresztowaniu zaraz przesłuchiwał mnie zastępca komisarza [Ławrientija] Berii, minister NKWD Ukrainy [Iwan] Sierow. Z miejsca powiedzieli mi, kto jestem i co robię. Sierow zaproponował mi dalsze dowodzenie ZWZ pod kontrolą NKWD. Oświadczyłem, że się co do mnie pomylili i że ja ich agentem nie będę”. Okulicki został osadzony w więzieniu na Łubiance i poddany brutalnemu śledztwu.

Atak III Rzeszy Niemieckiej na ZSRS i nawiązanie polsko-sowieckich stosunków dyplomatycznych pozwoliło Okulickiemu uniknąć procesu i zachować życie.

↑ Leopold Okulicki
po aresztowaniu przez NKWD
📍 Archiwa NKWD

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

W armii Andersa

Opuściwszy więzienie 12 sierpnia 1941 r., Okulicki objął funkcję szefa sztabu w tworzonej na terenie Związku Sowieckiego armii polskiej pod dowództwem gen. Władysława Andersa. Następnie powierzono mu stanowisko liniowe - dowódcy 7. Dywizji Piechoty. W sierpniu 1942 r. wraz z podległą mu dywizją płk Okulicki został ewakuowany do Persji.

↑ Stoją na pierwszym planie od lewej: dowódca armii gen. Władysław Anders, płk dypl. Leopold Okulicki, gen. Zygmunt Bohusz-Szyszko, 1941/1942
📷 Narodowe Archiwum Cyfrowe

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

↑ Płk Leopold Okulicki w gabinecie
gen. Władysława Andersa, 1941/1942
📷 Narodowe Archiwum Cyfrowe

Płk dypl. Okulicki [...] współpracował ze mną jako szef sztabu od pierwszych dni organizacji naszej armii w ZSRR. W tych najcięższych chwilach, kiedy 7 miesięcy współpracy można śmiało policzyć za 7 lat, płk dypl. Okulicki wykazał tyle niespożytej energii i hartu ducha oraz tyle żołnierskich zalet, jak poprzednio w wojnie 1939 r. i następnie w ZWZ. Ani na chwilę nie zawiódł mego całkowitego zaufania, był wzorem lojalności służbowej i odwagi cywilnej. Cieszę się niezmiernie, że dziękując mu za wielką pomoc wykazaną naszej sprawie, mogę wyrazić całkowitą pewność i wiarę, że taki żołnierz nie zawiedzie nigdy na żadnym stanowisku w pracy dla Polski.

Fragment opinii gen. Władysława Andersa o płk. dypl. Leopoldzie Okulickim, 1942 r.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

1944

Cichociemny

Na przełomie maja i czerwca 1943 r. płk Leopold Okulicki postanowił powrócić do okupowanej Polski. Stało się to możliwe po przejściu przeszkolenia dla cichociemnych, które odbył w Ostuni koło Bari we Włoszech.

W nocy z 21 na 22 maja 1944 r. Okulicki, używający pseudonimu konspiracyjnego „Kobra”, wylądował w Wierzbnie koło Krakowa; jednocześnie awansował wówczas do stopnia generała. Przedostał się następnie do Warszawy i dołączył do składu Komendy Głównej Armii Krajowej.

→ Replika Znak
Spadochronowego AK, ustanowione
w 1954 r. w Londynie
IPN

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

← Leopold Okulicki
📷 IPN

***Powstanie Warszawskie nie było polityczną awanturą [...].
Nie wybuchło na rozkaz Londynu, lecz dlatego,
że Polacy w kraju zdecydowali, że jest konieczne.
Była to walka bohaterska.***

Gen. Leopold Okulicki, fragment mowy wygłoszonej podczas procesu szesnastu w Moskwie, czerwiec 1945 r.

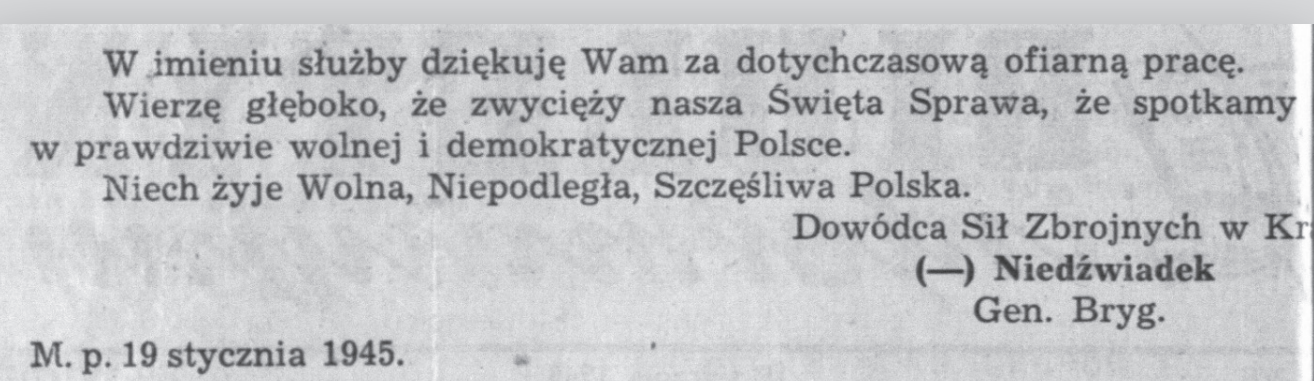
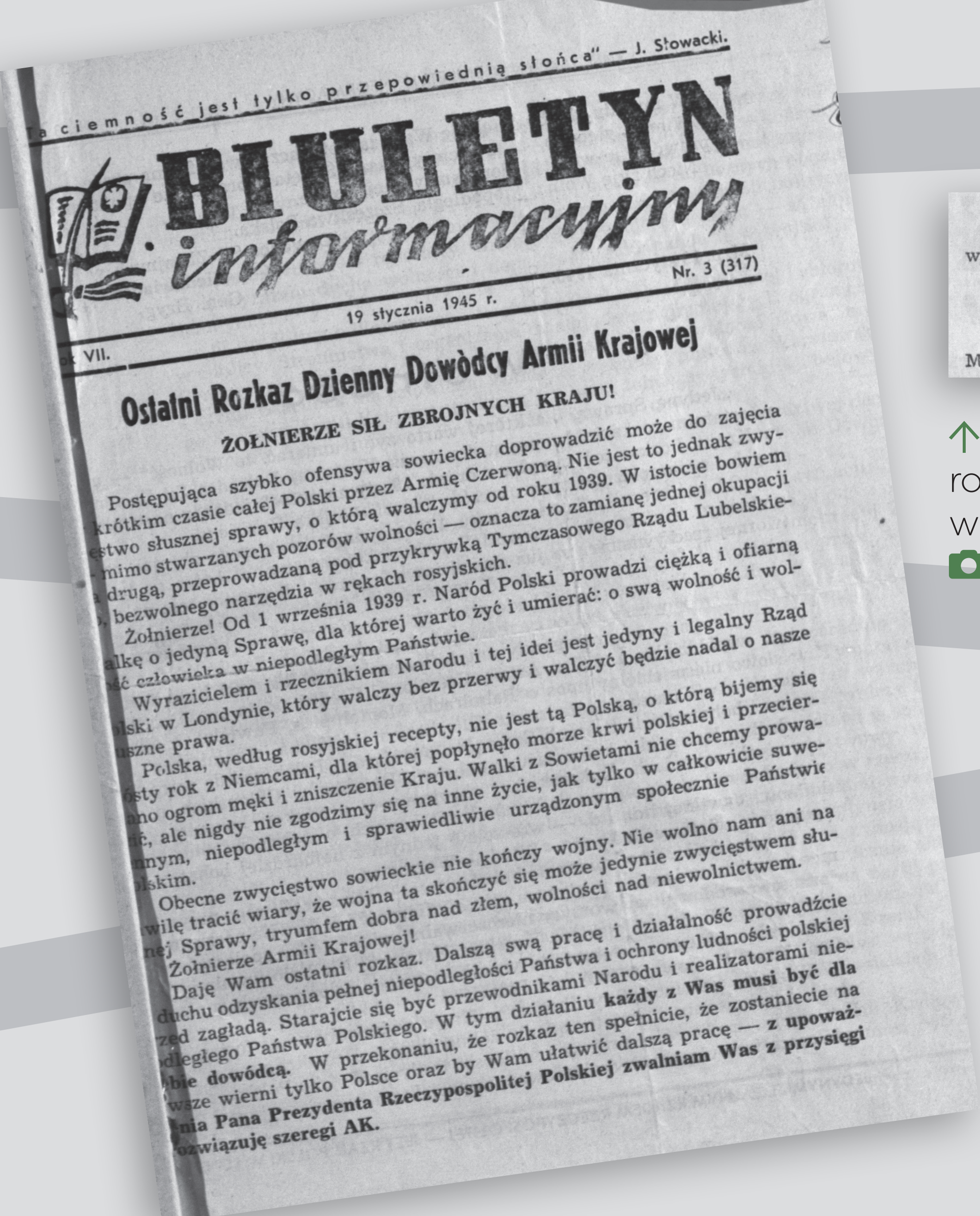
INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Ostatni komendant

↖ Orzeł wz. 19
Wojska Polskiego używany
także w okresie konspiracji
📍 IPN

Po kapitulacji 2 października 1944 r. gen. Leopold Okulicki opuścił miasto wraz z ludnością cywilną i udał się do Częstochowy. W tym czasie używał już nowego pseudonimu - „Niedźwiadek”, i przejął dowództwo nad Armią Krajową, co ostatecznie zostało potwierdzone decyzją Prezydenta RP z 21 grudnia 1944 r. Okulicki był ostatnim komendantem Armii Krajowej - w obliczu zajęcia terenów Polski przez Armię Czerwoną i NKWD oraz wobec decyzji o nieujawnianiu się władz państwa podziemnego 19 stycznia 1945 r. wydał rozkaz o rozwiązaniu AK.

↑ Rozkaz gen. Leopolda Okulickiego
rozwiązujący AK, opublikowany
w „Biuletynie Informacyjnym AK”, 1945 r.
📍 IPN

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Ponownie w rękach NKWD

Na mocy postanowień konferencji jałtańskiej z lutego 1945 r. w Polsce miał powstać Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej. Wobec nacisków Wielkiej Brytanii i Stanów Zjednoczonych Sowieci zaprosili na rozmowy przedstawicieli Polskiego Państwa Podziemnego. Gen. Okulicki, mimo niechęci podyktowanej znajomością sowieckich metod, otrzymawszy 28 lutego 1945 r. rozkaz Szefa Sztabu Naczelnego Wodza o ujawnieniu się, 27 marca 1945 r. udał się na wyznaczone miejsce spotkania w Pruszkowie. Tam wraz z innymi przybyłymi reprezentantami strony polskiej został ujęty i przetransportowany do więzienia na Łubiance. Spotkanie okazało się więc zasadzką. Strona sowiecka, uzasadniając później przed zachodnimi koalicjantami swoje działania, dyskredytowała delegatów polskich. Podkreślają to słowa Stalina: „Nieprawdą jest, jakoby aresztowani Polacy zaproszeni zostali dla prowadzenia rokowań z władzami radzieckimi. Władze radzieckie nie prowadzą z osobami, które naruszają ustawę o ochronie zaplecza Armii Czerwonej, rokowań”.

↑ Willa w Pruszkowie, w której miały się odbyć rozmowy z Sowiecami
📍 IPN

↓ Gen. Leopold Okulicki po aresztowaniu w 1945 r.
📍 Archiwa NKWD

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

1945

Proces szesnastu

W wyniku pokazowego procesu, toczącego się między 18 a 21 czerwca 1945 r., gen. Leopold Okulicki został skazany na 10 lat więzienia. Jak zanotował jeden z angielskich dziennikarzy: „[Okulicki] opuszczał salę z podniesioną głową”, gdyż bez względu na okoliczności, miał odwagę powiedzieć prawdę: „Proces ten ma charakter polityczny. Nie chodzi w nim, jak w każdym procesie politycznym, o ukaranie jednostki. [...] Jednym słowem, chodzi o ukaranie polskiego podziemia”.

← Kadr z filmu z procesu pokazowego szesnastu przywódców Polskiego Państwa Podziemnego, Moskwa, czerwiec 1945 r.

📍 Izba Pamięci gen. Leopolda Okulickiego w Bratucicach

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Gdzie są ich groby, Polsko! Gdzie ich nie ma! Ty wiesz najlepiej i Bóg wie na niebie!

Artur Oppman, „Pacierz za zmarłych”

Gen. Leopold Okulicki nie dożył końca kary. Zmarł najprawdopodobniej w więziennym szpitalu na Butyrkach. Okoliczności jego śmierci nie zostały dotychczas wyjaśnione. Sowieci stali na stanowisku, że zmarł on 24 grudnia 1946 r. w wyniku ataku serca. Wydaje się to być prawdopodobne, gdyż od czasu pierwszego pobytu na Łubiance w 1941 r. zmagał się on z chorobą wieńcową.

Inne światło na okoliczności śmierci Okulickiego rzuca relacja Adama Bienia, również skazanego w procesie szesnastu: „O godzinie jedenastej drzwi do celi generała ze zwykłym zgrzytem otworzyły się nagle, ktoś do celi wszedł, coś do generała powiedział [...]. Jakiś czas później drzwi do jego celi znowu się rozwarły, weszły tam najmniej dwie osoby i generał z głośno manifestowanym, brutalnym hałasem, mocno stawiając kroki, wyszedł. [...] Wyszedł, nigdy nie wrócił i nigdy na Łubiance nie dostrzeżliśmy potem śladu Jego istnienia”.

Gen. Leopold Okulicki prawdopodobnie został pochowany na cmentarzu Dońskim w Moskwie. Jednak dokładne miejsce spoczynku jego doczesnych szczątków pozostaje nieznane.

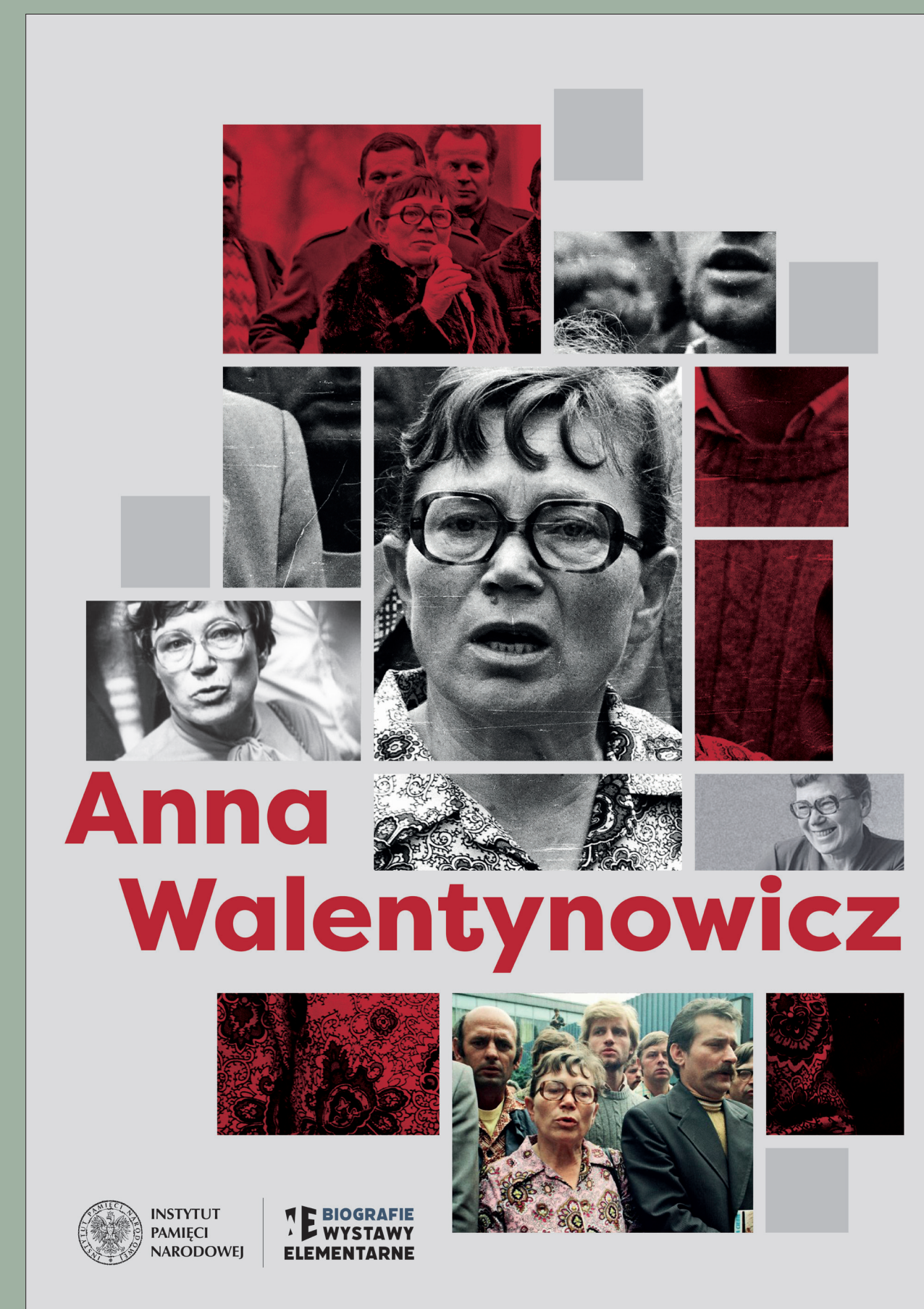
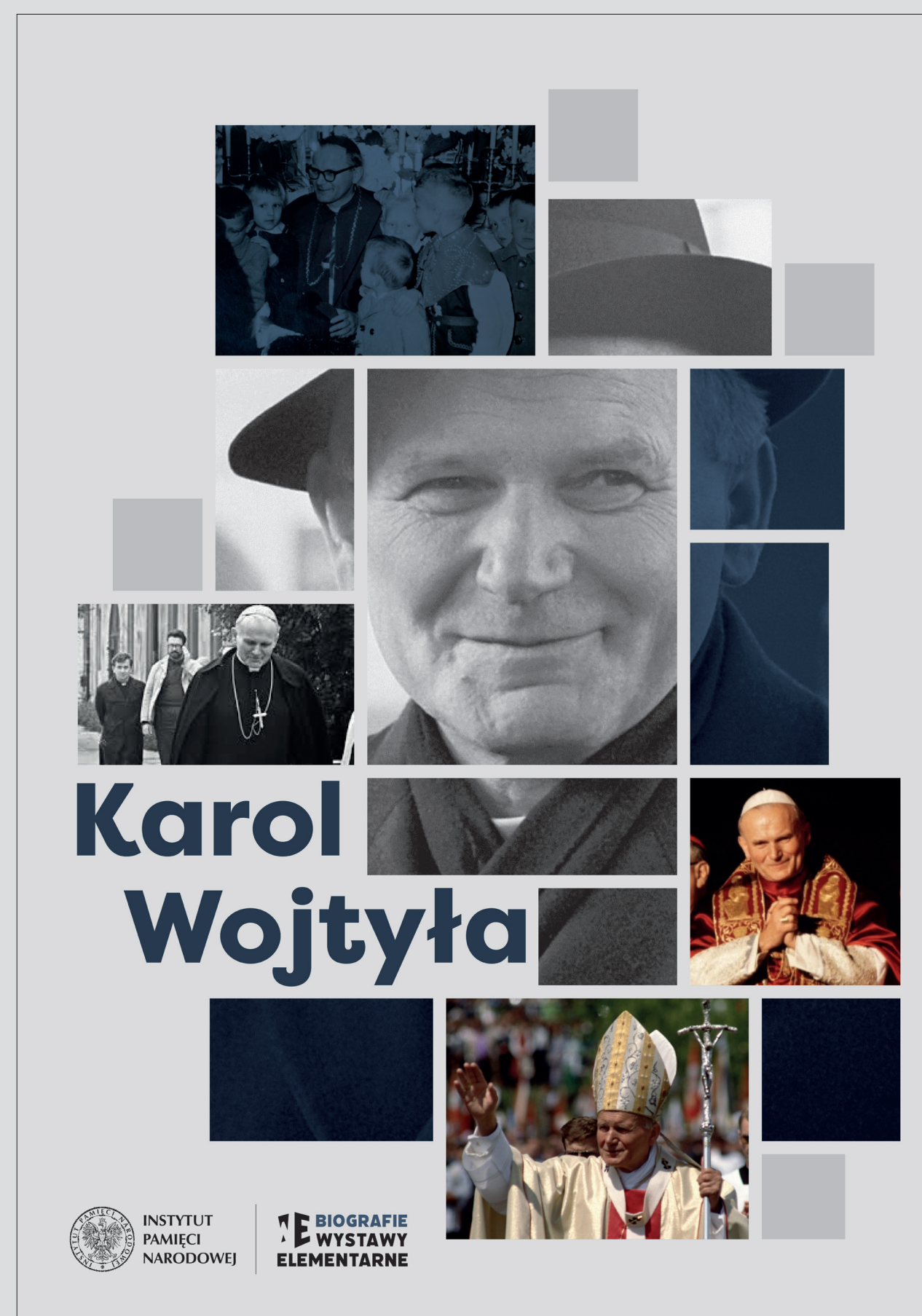
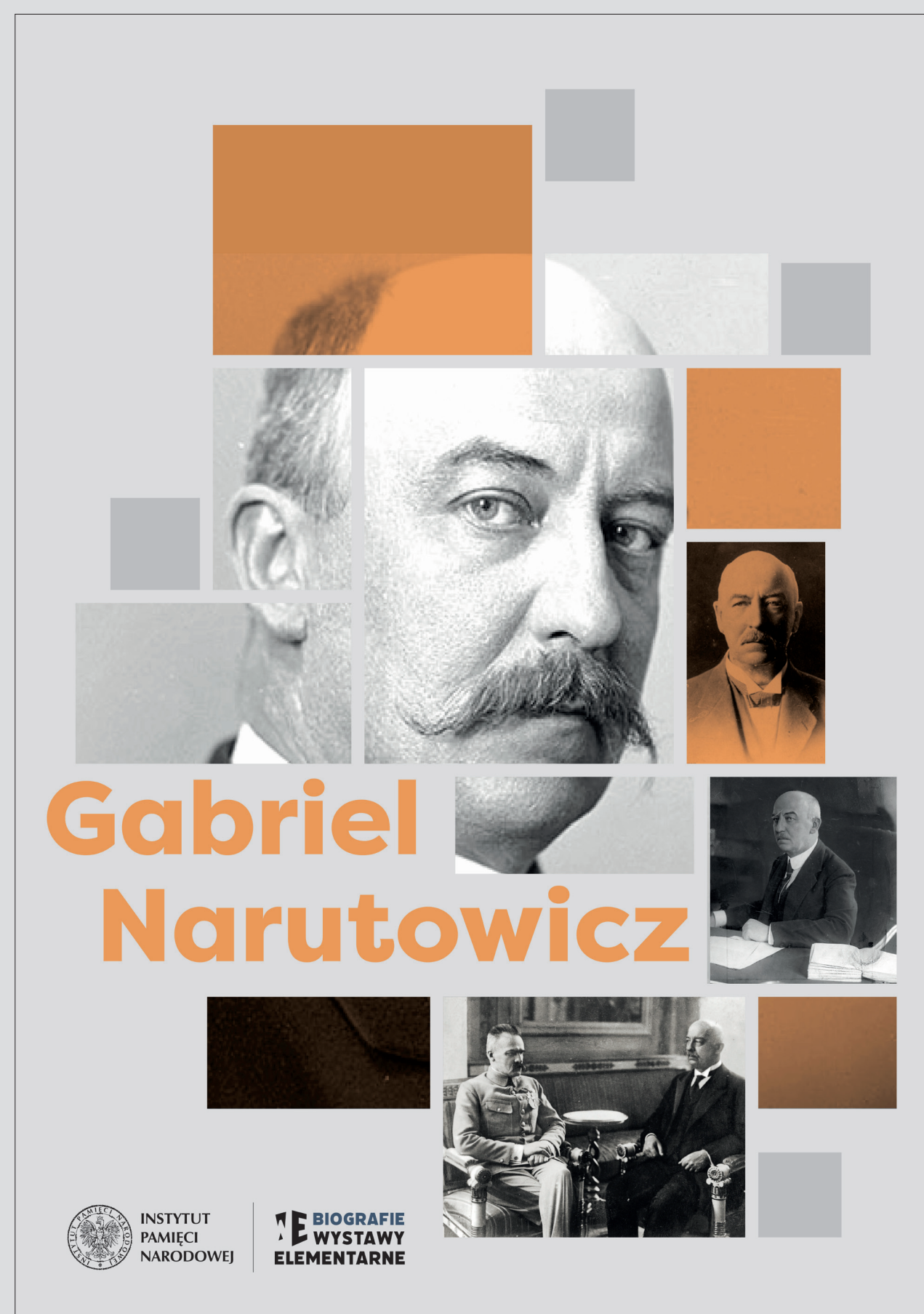

↑ Symboliczny grób gen. Leopolda Okulickiego w Okulicach
IPN

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Zobacz więcej wystaw z serii na www.edukacja.ipn.gov.pl

Zobacz inne wystawy Elementarne:

Autorki wystawy: Katarzyna Łysak, Roksana Szczypta-Szczęch

Współpraca: Katarzyna Osowska

Recenzja: Karol Czechowicz, Adam Kurus

Korekta: Przemysław Gryc

Koncepcja graficzna serii: Paulina Żak

Skład: Katarzyna Kowalska

W wystawie wykorzystano zdjęcia: Centralnego Archiwum Wojskowego, Instytutu Pamięci Narodowej, Izby Pamięci gen. Leopolda Okulickiego w Bratucicach, Narodowego Archiwum Cyfrowego

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ